

Krzysztof Wiśniewski

Indeksacja akt stanu cywilnego w Oddziale w Pułtuskach Archiwum Państwowego m. st. Warszawy

---

Rocznik Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego 3, 187-191

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Krzysztof Wiśniewski

(Archiwum Państwowe m. st. Warszawy, Oddział w Pułtusk)

Indeksacja akt stanu cywilnego w Oddziale w Pułtusk Archiwum Państwowego m. st. Warszawy

Pomysł indeksacji akt stanu cywilnego w Oddziale w Pułtusk narodził się kilka lat temu, jednak ze względu na brak czasu i przeszkolonego personelu do realizacji tego projektu nie można było wcielić go w życie. Dopiero na początku 2009 r. dzięki współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Pułtusk udało się pozyskać stażystów, znających język rosyjski, która to umiejętność jest wśród młodego pokolenia niestety coraz rzadsza. Opracowano specjalny formularz indeksacyjny w programie Excel, składający się z następujących pól: nazwisko, imię, rok, sygnatura, nr aktu, rodzaj aktu (urodzenia, małżeństwa, zgony), parafia, wyznanie, uwagi. W tej ostatniej rubryce wpisywano imię i nazwisko współmałżonka (w wypadku akt małżeństw), informacje o urodzeniach nieślubnych, dzieciach martwo urodzonych oraz inne dane „nietypowe” mogące pomóc w pracy genealoga. Od początku przyjęto założenie, że indeksacja będzie jedynie pierwszym krokiem w kierunku udostępniania akt stanu cywilnego w formie cyfrowej w Internecie, dlatego też zastosowany został stosunkowo ubogi formularz indeksacyjny, w którym brakuje, np. imienia ojca czy miejsca zamieszkania. Zakładaliśmy, że wyszukiwarka nazwisk umożliwi szybkie zlokalizowanie danego aktu, a po szczegóły zainteresowany będzie mógł od razu sięgnąć do samego aktu dostępnego w Internecie.

Prace ruszyły w styczniu 2009 r. Po pilotażowej indeksacji parafii Bogate w powiecie przasnyskim, zajęto się parafiami powiatu pułtuskiego. Co godne podkreślenia, indeksy sporządzano na podstawie zapisów w poszczególnych aktach, nie zaś na podstawie skorowidzów alfabetycznych znajdujących się na końcu większości ksiąg. Skorowidze nierzadko podają błędne numery aktów, nazwiska w przekręconej formie bądź pomijają nawet niektóre akty. Ich niedokładność w porównaniu z aktami sięga, w przypadku większych parafii, nawet kilkunastu procent. Każdy zapis wprowadzony do bazy przez stażystów został następnie po raz kolejny sprawdzony przez pracownika archiwum i skonfrontowany z zapisem w akcie. Dzięki temu zminimalizowano liczbę błędów i pomyłek, przez co wyszukiwarka APW Oddział w Pułtusk jest

uważana obecnie (przynajmniej tak twierdzą jej użytkownicy, z którymi rozmawiał piszący te słowa) za najdokładniejszą z tego typu pomocy genealogicznych w Polsce.

Nazwiska wprowadzano w wersji oryginalnej występującej w akcie, z wyjątkiem dwóch wypadków. Mianowicie wersje żeńskie nazwisk, takie jak np. Biragowa, Biragówna, sprowadzone zostały do wersji podstawowej: Biraga. Jednakże tam, gdzie nie udało się ustalić wersji podstawowej nazwiska lub było to niepewne, pozostawiono oryginalny zapis z aktu. Poprawiano także ewidentne pomyłki niektórych księży, zapisujących nazwiska zgodnie z gwarą mazowiecką, z pominięciem litery „w”, np. zamiast Chmielewski, Wiśniewski, Grabowska pisano: Chmieleski, Wiśnieski, Graboska. Jednak i tu, jeżeli dane nazwisko nie występowało wcześniej i później w danej parafii, a jego brzmienie budziło wątpliwości pozostawiano oryginalną wersję zapisu nazwiska.

Do końca 2009 r. zindeksowano 8 zespołów archiwalnych, co dało niemal 78 tys. rekordów. Początkowo indeksy były dostępne jedynie w pracowni Oddziału w Pułtusku w formie elektronicznej bądź wydruków komputerowych. Dla szerszego grona użytkowników zostały one udostępnione w grudniu 2009 r. dzięki pracy Damiana Wawrzyńskiego z Oddziału w Mławie APW, który skonstruował wyszukiwarkę internetową. Wyszukiwarka dostępna jest na stronie APW wraz z krótką notką o sposobie korzystania (www.warszawa.ap.gov.pl). W kolejnych dwóch latach kontynuowano prace indeksacyjne. Do chwili obecnej stażyści i pracownicy archiwum zindeksowali 14 parafii, głównie z terenu powiatu pułtuskiego.

Niestety prace wydłuża konieczność odczytywania często bardzo niestarannego pisma księży prowadzących akta (o czym nie trzeba przekonywać żadnej osoby zajmującej się indeksacją). Na wstępie przyjęliśmy założenie, że nie ma nazwiska, którego nie da się odczytać i z żelazną konsekwencją udało nam się to zrealizować przy indeksacji większości parafii (w razie jakichś wątpliwości był stawiany znak zapytania przy nazwisku). Pokonał nas dopiero charakter pisma księdza z parafii Zareby, powiat Przasnysz, który wymusił w kilku wypadkach konieczność wpisania w odpowiednie pole „nazwisko nieczytelne”, by swoimi domysłami nie wprowadzać w błąd użytkowników. Informacja o takim rozwiązaniu znalazła się w notce informacyjnej przy wyszukiwarce na stronie APW.

Jednocześnie rozpoczęliśmy projekt indeksacji, której dokonywali wolontariusze. Podpisano umowy z 12 osobami na opracowanie 16 parafii. Pracownicy Archiwum wykonywali zdjęcia skorowidzów alfabetycznych z ksiąg stanu cywilnego i przesyłali je wolontariuszom, którzy w domowym zaciszu na ich podstawie wypełniali nadesłany formularz indeksacyjny. Następnie przesyłali go do Archiwum, gdzie był konfrontowany z zapisami w konkretnych aktach, nie zaś w skorowidzach. W ten sposób wyeliminowano znaczną liczbę błędów. Duża liczba chętnych do indeksacji i nasze ograniczone „moce przerobowe” sprawiły, że byliśmy zmuszeni do zawieszenia projektu indeksacji wolontariackiej. Korzystanie z wyszukiwarki zmniejszyło nieco liczbę odwiedzin w pracowni naukowej Oddziału w Pułtusku, spowodowało za to lawinowy wręcz napływ zamówień na wykonanie fotografii cyfrowych i skanów konkretnych aktów (zdarzają się zamówienia na wykonanie kilkudziesięciu lub nawet ponad stu fotografii lub skanów), co przysporzyło zdecydowanie więcej pracy, ograniczając jednocześnie możliwości działania na polu indeksacji.

Do dnia dzisiejszego ukończono sprawdzanie 8 parafii, na weryfikację oczekują dane z kolejnych parafii zindeksowanych przez wolontariuszy (w listopadzie 2011 r. rozpoczęto sprawdzanie parafii Krzynowłoga Wielka, powiat Przasnysz zindeksowanej przez Mikołaja Nowackiego). Jednocześnie przystąpiliśmy do uzupełniania już istniejących indeksów, tak by wszystkie kończyły się na r. 1910.

Obecnie (stan na 31 października 2011 r.) w wyszukiwarce znajdują się ogółem 23 parafii z terenu działania Oddziału w Pułtusk, co stanowi ponad 326 tys. rekordów. Są to następujące parafie:

- Bogate, powiat Przasnysz z lat 1808-1908,
- Brok, powiat Ostrów Mazowiecka z lat 1826-1907 (w ramach wolontariatu zindeksowała Małgorzata Mariańska),
- Dzierżenin, powiat Pułtusk z lat 1874-1908,
- Gąsewo, powiat Maków Mazowiecki z lat 1897-1909 (w ramach wolontariatu zindeksowała Krystyna Urbanowicz),
- Gzy, powiat Pułtusk z lat 1874-1908,
- Jasienica, powiat Ostrów Mazowiecka z lat 1826-1910 (w ramach wolontariatu zindeksowała M. Mariańska),
- Karniewo, powiat Maków Mazowiecki z lat 1884, 1890-1909 (w ramach wolontariatu zindeksował Krzysztof Szczepański),
- Klukowo, powiat Pułtusk z lat 1874-1909,
- Lipniki, powiat Ostrołęka z lat 1890-1905 (w ramach wolontariatu zindeksował Waldemar Chorążewicz),
- Myszyniec, powiat Ostrołęka - ur. 1902-1906, zg. 1900-1906 (w ramach wolontariatu zindeksował W. Chorążewicz),
- Obryte, powiat Pułtusk z lat 1874-1888, 1890-1908,
- Pniewo, powiat Pułtusk z lat 1853, 1874-1909,
- Pokrzywnica, powiat Pułtusk z lat 1874-1908,
- Przasnysz z lat 1826-1908 (w ramach wolontariatu zindeksował Wawrzyniec Myśliński),
- Przewodowo, powiat Pułtusk z lat 1874-1877, 1879-1908,
- Pułtusk z lat 1855, 1869, 1874-1908,
- Strzegocin, powiat Pułtusk z lat 1906-1909,
- Szwelice, powiat Maków Mazowiecki z lat 1890-1907,
- Szyszki, powiat Pułtusk z lat 1874-1909,
- Zambski Kościelne, powiat Pułtusk z lat 1874-1888, 1890-1909,
- Zaręby, powiat Przasnysz z lat 1826-1908 (w ramach wolontariatu zindeksował W. Chorążewicz),
- Zaręby Kościelne, powiat Ostrów Mazowiecka z lat 1826-1873, 1891-1892 (w ramach wolontariatu zindeksowała Marzanna Kulesza),
- Zatory, powiat Pułtusk z lat 1874-1879, 1881-1908

Od stycznia 2010 r. do końca października 2011 r. odnotowano niemal 30 tys. wejść do wyszukiwarki.

Archiwum Państwowe m. st. Warszawy nawiązało współpracę z Narodowym Archiwum Cyfrowym. Jej owocem będzie umieszczenie na www.szukajwarchiwach.pl skanów aktów metrykalnych parafii, zintegrowanych z wykonanymi

indeksami w Oddziale. Innymi słowy można będzie poprzez wyszukiwarkę odnaleźć interesujący nas akt i za moment obejrzeć go na ekranie swojego komputera. W ten sposób zrealizujemy nasze początkowe założenia i poniekąd zbliżymy się do ideału, dając użytkownikom pomoc archiwalną najwyższego szczebla. Mamy nadzieję, że nastąpi to w najbliższych miesiącach.

Są również zagadnienia mniej optymistyczne. Wzrastająca liczba zadań, które stają przed Archiwum znacznie ograniczyła w ostatnim okresie pracownikom Oddziału możliwość udziału w indeksacji i sprawdzania wykonanych przez wolontariuszy indeksów. Ciężar pracy spoczywa obecnie głównie na barkach stażystów. Niestety kryzys finansowy naszego państwa odbił się również na Powiatowych Urzędach Pracy, które otrzymały zdecydowanie mniej środków na finansowanie stażów. Oznacza to, że Oddział w Pułtusku APW będzie musiał w praktyce zakończyć projekt indeksacji w sytuacji, gdy zabraknie stażystów. Nadzieją pozostają prawdziwi pasjonaci genealogii (których na szczęście nie brakuje) i przyjęcie rozwiązania zastosowanego w Oddziale w Grodzisku Mazowieckim, gdzie wolontariusze sami wykonują fotografie aktów, a następnie sami je indeksują i weryfikują. Wszystkich chętnych zapraszamy do współpracy.